

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 102 (1989)

Artikel: Società Retorumantscha : Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun : rapport per la perioda digl 1. da schaner 1988 tochen ils 31 da december 1988
Autor: Decurtins, Alexi
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-235402>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Società Retorumantscha

Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Rapport per la perioda digl 1. da schaner 1988 tochen ils 31 da december 1988

I. Redacziun e publicaziun

1.1. Redacziun

scatla 247	INCLEANTAIVEL – INCLEGENTEZZA (mo renviaments)	
scatla 247	INCLEGIANTAIVEL	ms. 5 (Ds.)
scatla 249	INCRIMINAR – INDEPENDENT	ms. 104 (Gi.)
scatla 250	INDEPENDENTADAD – INDSCHEGNAIVLEZZA	ms. 162 (Gi.)
Total		<u>ms. 271 paginas</u>

Sco ins sa seperschuader da questa survesta, ei F. Giger staus persuls duront gl'onn ora vid il redeger. Sin meisa ein dapresent las bandieras da correctura 1–131 (INAMIANZA – INCLAVIGLIAR), valeivlas e bastontas pil fascichel 112. Partenent il manuscret pil carnet 113 tucca ei aunc da redeger igl artechel INCLEGER/ENTELLIR che fa da punt denter INCLAVIGLIAR ed INCLEMENZA. Igl assistent scientific, K. Widmer, ei semess vid la redacziun dalla scatla 248 INCLEMENZA – INCRESCHANTÛM.

1.2. Publicaziun

Duront igl onn vargau ein cumpari ils carnets:

110 (mars) IMPISSAMAIN – IMPROMETTER

111 (november) IMPROMETTER – INAMIANZA

Dils biars artechels ord il fascichel 110 savess ins numnar *impissar* «partertgar, ponderar», *implaster* «flaster, tappalori», *implir/emplenir*, *impraisma/preisa* cunzun en connex cul ladretsch u pèl. El carnet 111 remarca ins *impudair/empuder*, e la finala igl artechel pli exten-diù in I. Tiegl artechel *impraisma* croda en egl ch'il redactor ed igl assistent han procurau sezs e cun success per la presentaziun cartografica e per la fotografia.

1.3. Cudria da redacziun

1.3.1. En vesta al fatg ch'il cauredactor, A. Decurtins, seretrai sin la fin d'uonn, ha ei num tener mirau ch'ins vegni da formar sper ed entuorn il niev cauredactor, F. Giger, in equipa da redacziun efficients.

1.3.2. C. Tomaschett finescha sia dissertaziun viers la fin 1989 entschatta 1990. Inagada acceptada, sa el lu preparar la defensiun da sia tesa ed entrar tier nus sco redactur el decuors da 1990. Per dar ed el sustegn pil davos sforz, havein nus integräu el, dil reminent en entelgientscha cun la suprastonza dalla SRR e cul Fondo Naziunal, sco doctorand en nies rom da salarisaziun. Il salari da doctorand ei limitaü perinaga tochen la fin da settember 1989.

1.3.3. Dna. A. Secchi ha finiu ed inoltraus sia lavur da licenziat «L'argomentazione in pianificazione linguistica e la relazione Manzoniiana». Ella seprepara dapresent pils examens. Sche tut seloga bein ed endretg, sa ella quintar d'entrar sco collaboratura scientifica tiel Dicziunari il settember 1989.

II. Infrastructura, lavurs internas

2.1. Reordinaziun della cartoteca maistra

Sut e sura ei il sutsignau dapi pli ch'in onn e miez vidlunder da repassar e reordinar il material da questa cartoteca. El ei arrivaus cuntut tochen viaden ellas sequenzas da SF- ed SG- (scatla nr. 653). La copiatura alla maschina dils cavazzins ha stuiu vegnir sistida pil mument. Cul s'avanzar egl alfabet seresultan adina puspei problems che han lur consequenzas era sin l'ordinaziun gia fatga. Igl ei perquei meglier da spitgar cun la copiatura tochen ch'ins ei a frida cun l'entira cartoteca.

2.2. Conclusiun dil volum 8 DRG

La conclusiun e la ligiadura dil volum 8 dil Dicziunari vegn a sefar el decuors da 1990. Cun ils carnets 112 – 115 contonscha il volum ca. 672 paginas. Ca. 45 ulteriuras paginas stattan a disposiziun pils divers registers.

2.3. Index tudestg dil volum 7 DRG

La studentessa da romanistica Eva Caviezel da Pitasch/Friburg ha entschiet dils 11 d'uost tochen ils 17 d'october 1986 ad excerptar ils cavazzins dil 7avel tom pigl index tudestg. Nossa secretaria ha repriu quella lavur il settember dil medem onn, ha denton stuiu interrumper pervia dad autras incumbensas. Novissimamein ha redactur F. Giger menau a fin ils excerpts ed a medem temps era verificau e curregiu las informaziuns. Suententer l'alfabetisaziun stentusa dils cedels san ins passar alla copiatura.

2.4. Forzas auxiliaras

2.4.1. Patricia Sialm da Mustér/Friburg ha luvrau tier nus naven dils 12 da settember tochen ils 6 d'october 1988. Ella ha fatg excerpts, deponiu material romontsch ed entschiet cun l'alfabetisaziun digl index tudestg (par. sura 2.3).

2.4.2. Felix Lautenschlager da Romanshorn, student dalla romantistica, ei s'annunziaus sin primavera 1989 per in practicum tiel Dicziunari. El vuless primarmein survegnir investa ella lavur dils lexicologs. Percass ch'el vul luvrar era per nus, vegn ins a sondar, sin tgei camp che quei secunfa il meglier.

III. Referats, publicaziuns

3.1. Referats

3.1.1. A. Decurtins

- «Thema mit Variationen: Namen und Übernamen der Bündner Oberländer». Lecziun da cumiau all'Universitad da Friburg, ils 13 da zercladur 1988.
- Artg personal. Intervista radiofonica. Red. Maria Cadruvi. Sonda, ils 3 da settember 1988, 12.40 – 13.55.
- Telesguard (TV). Red. Ernst Denoth. Sonda, ils 31 da december 1988, 17.25.

3.1.2. F. Giger

- Vernissascha dil cudisch «Giacumbert Nau» da Leo Tuor en Val Sumvitg, ils 14 d'october 1988. Commentari dil lector.

3.2. Publicaziuns

F. Giger

- Haas P., Giger F., «Historia dils Romontschs. Sgartin e Fermentin en la tiara da Tukuin, Arusa & Eluku». Tom I. Lia Rumantscha, Cuir 1987.
- Kahlil Gibran: «Il profet». Transl. da F. Giger. – En: Litteratura 10/1 (1987), 106 – 110; Litteratura 11/1 (1988), 67 – 71.

3.3. Universitad da Friburg

F. Giger

Semester da stad 1988

- La canzun populara II
- Epos e ballada dils Romontschs

Semester d'unviern 1988/89

- Epos e ballada dils Romontschs II
- Exercizis da stil

IV. Cumissiun filologica

4.1. El rapport annual da 1987 (Ann. 101, 233) havein nus nudau ils merets che dna. Mena Wüthrich-Grisch ha pil Dicziunari, oravontut sco commembra dalla Cumissiun filo-

logica. Ussa che la Surmirana survetscheivla e desinteressada ha dau sia demissiun, s'auda ei d'engraziar da cor ad ella per siu agid e sia fideivladad duront decennis. Nus essan bi leds d'astgar tarmetter a dna. Mena era dacheudenvi las artgas da correctura.

4.2. Cun brev dils 22 d'avrel 1988 ha prof. dr. Siegfried Heinimann orientau mei davart sia demissiun. Sco redactur e cauredactur hai jeu viu en el pli ditg e pli liung il romanist differenziau e fin, in ver successur da Karl Jaberg, che applicava ses talents en moda pli e pli profilada el survetsch dalla retscherca linguistica. Differents da mes artechels, sco DA I, HOM, mo era tals da mes collegas, sco GIASCHAIR, GNIR, GOD, plitard era emprovas da collaboraturs pli giuvens (Tomaschett), han passau siu crivel critic e profitau da ses cussegls. Il lungatg sacral, in plaun che Heinimann enconuscha da rudien, ha in plaz impurtont el romontsch vegl. Alla Cumissiun filologica ha S. Heinimann fatg part dapi 1965 e legiu ed urentau minuziusamein mellis bandieras e paginas manuscrettas. El ha adina danovamein fatg attent nus ad ovras ed instruments da lavur che accumpognan e sustegnann nossa retscherca. Cun in grond Dieus paghi per tut quei ch'el ha prestatu vulein nus era unir nos megliers giavischs per sanadad e ventira e che la publicaziun dil «Thesaurus proverbiorum medii aevi» e d'atgnas lavurs mondi bein giud rucca.

V. Varia

5.1. Dicziunari ed ordinatur

Las elavuraziuns fatgas tochen ussa han resultau in concept ponderau e tecnicamein a post. Perencunter cusseglia la firma Jean Frey Druck, q. v. d. nossa stamparia Winterthur SA., d'aunc spitgar entgin temps. En circa dus onns seigi sin fiera software che lubeschi da reproducir scartira e tips da scartiras tenor plascher. Ina midada dalla cumposiziun a maschina vi sin quella fotomecanica seigi lu pussevla senza difficultada enteifer in volum.

Cunquei che nossa stamparia ei el cass da garantir aunc per onns la cumposiziun tradiziunala, fa ei buca prescha.

5.2. Collaboraziun dil Dicziunari vid il project-FN

«Bündner-romanisches-etymologisches Wörterbuch»

Igl iniziand dil Vocabulari etimologic romontsch (BREW), sgr. prof. dr. Hans Stricker, ei s'adressaus cun ina brev dils 14 da settember 1987 alla suprastonza SRR cun la damonda da lubir ad el ed a ses collaboraturs da duvrar per lur intents specifics il material e la biblioteca dil Dicziunari. Ils 11 da december 1987 ha la suprastonza dilucidau la caussa e decidu d'entrar en contractivas cun sgr. prof. Stricker. Ella fa per cundiziun che las lavurs vid il BREW astgien disturbar en negina maniera la redacziun dil DRG u restrenscher quella. En quei senn ein ins s'exprimius da surdar la coordinaziun e direcziun dalla collavur dil DRG cul BREW ad ina persuna da confidanza. Denton ha il Fondo Naziunal fatg bien il project per 2 onns. La lavur ha entschiet a Turitg igl 1. d'october 1988. Pil mument setracta ei da definir il corpus dils lemmas che ston vegnir etimologisai e da fixar il proceder metodologic sco era da semtgat igl ordinatur. Ins sa quintar ch'ils giavischs ed ils basegns alla adressa dil Dicziunari san vegnir formulai pli claramain viaden ella primavera 1989. Tenend quen da tut las circumstanzias ha la Società Retorumantscha fatg persenn ch'ella

ei pertuccada en las lavurs vid il BREW dapli che quei ch'ins sminava a prima vesta. Per quei intent ha ella elaborau duas convegnienschas. Ina da quellas normescha il traffic e las modalitads denter la SRR/DRG ed il BREW, l'altra definescha igl engaschament ed ils pensums da A. Decurtins sco confident dil DRG.

VI. Retrospectiva e prospectiva

6.1. La midada da direcziun dils 1975 dad Andrea Schorta al sutsignau ha muntau ina cesura buca mo persunala, mobein era d'orientaziun da politica culturala e scientifica. Entstagl dil Departament digl intern, ni sch'ins vul, entstagl dil parlament che decideva mintga 10 onns davart ils credits als Vocabularis naziunals, ei il Fondo Naziunal dalla retschercha daventaus dacheudenvi nies partenari. La finala ei la viulta semanifestada sco profiteivla pil Dicziunari, eis el aschia staus stgis da planisar consequentamein, a liunga vesta e senza pitgiras finanzialas.

Las contractivas cul Fondo Naziunal dapi 1975 tochen tier l'expertisa da prof. Paul Imbs (par. Ann. 97/1984, 176 ed Ann. 98/1985, 593) han lubiu da splegar da funs ensi l'incumbensa e la funcziun dil Dicziunari allas instanzas competentas. Igl ei enconuscent ed attestau ch'il Dicziunari gauda in bien num tiel Fondo Naziunal.

6.2. Entschiet a sedesignar ha quei niev svilup dils 1966, cu la Società Retorumantscha ei vegnida recepida el ravugl dalla Societad svizra per las ciencias morales (lu cun la scursanida SGG). Tgi ch'ei staus presents da lezzas uras sa ch'igl ei ca stau lev da persuader ni l'Academia sezza ni per part l'atgna glied. Quei pass ha buca mo integrau e ligiau nus e nies institut pli ferm culs cerchels scientifics svizzers ed europès (universitads), el ei cunzun vegnius a pro da nies organ, las Annalas.

6.3. Ina secunda impurtonta stagia sin la via ei stada 1975 la conferida dil premi OSSIAN alla Società Retorumantscha/Dicziunari Rumantsch Grischun entras la Fundaziun Freiherr v. Stein da Hamburg. Abstrahau dall'undrientscha ha quei premi lubiu dad organisar 1977 a Cuera la schinumada Scuntrada d'informaziun e studi, dad arver ina retscha scientifica cul num Romanica Raetica e da publicar en quella sco emprema contribuziun, la bibliografia «Studis Romontschs 1950 – 77». In manual che ei severificaus sco in guid valent en la retschercha romontscha.

6.4. Il svilup allegau, mo era il contact cun las universitads (Turitg, Friburg, Geneva) e buc il davos il moviment cultural romontsch (Ligia Romontscha, Cumünanza Radio e Televisiun) han promoviu l'avertura dil Dicziunari inviers la publicitad. La redacziun dil Dicziunari ei e resta l'incumbensa principala. Mo dasperas duein igl institut, sia glied competente, sia biblioteca e sias raccoltas era survir dafertontier als pli divers basegns dils Romontschs.

6.5. Ins sa tgunschamein s'imaginar ch'ina tala avertura ei buca senza prighels per la lavur redacziunala currenta. Per quei havein nus resentiu il basegns da tscherchar in assistent scientific che sappi s'occupar dalla biblioteca e dallas cartotecas, preparar il material pils redactors ed oravontut far dad informant anoviar e procurar per ina bibliografia scientifica annuala (Tscherna bibliografica dapi 1981: Ann. 95/1982, 225). Mirond anavos san ins dir che la decisiun dils 1979 d'eleger in assistent scientific ei stada avantagiusa en biars risguards.

Tonaton ei la part d'informaziun carschida, aschia che nies institut ha formulau p. m. dalla Ligia Romontscha la proposta da schaffir in post d'informant/documentalist per l'entira Romontschia. La Ligia Romontscha ha fatg nossa proposta sia ed ei vegnida da stabilir il post numnau. Dapi lu (1981/86) incumba al Dicziunari mo pli la part d'informaziun scientifica e specifica, ligiada cun sias raccoltas ed inventarisaziuns.

6.6. La biblioteca, las cartotecas e l'archivaziun dils cudischs da vendita (DRG, Annalas, Romanica Raetica etc.) ein vegnidas tgiradas sistematicamein arisguard ordinaziun e deposiziun.

Da numnar ein denter auter:

- La donaziun generusa da cudischs (retica) e da retagls da gasettas da dunna Marguerite Senti, Muri/Berna (Ann. 91/1978, 224).
- Ils 1980 ha il secretari dalla Ligia Romontscha, sgr. dr. Iso Camartin, surschau al DRG pliras collecziuns da manuscrets e cudischs vegls, per part sco deposit, per part sco donaziun (Ann. 94/1981, 232).
- In bien ton belletristica ladina e revistas havein nus saviu acquistar 1982 dalla famiglia Knecht-Frischknecht dad Uster/Turitag.
- Dr. Henri Lössli, Turitag, ha vendiu a nus per in prezzi mudest cudischs vegls romontschs (Ann. 96/1983, 241).
- Pieder Cavigelli ha surschau al Dicziunari la documentaziun originala per sia tesa «La germanisaziun da Panaduz» sco era revistas ed auters cudischs (Ann. 101/1988, 230).
- Impurtonta per nossas cartotecas ei stada l'acquisiziun dils excerpts da dr. A. Schorta partenent las Fontaunas giuridicas (Ann. 99/1986, 299). Per part havein nus gia depoiu quels ellas cartotecas.

6.7. En buna entelgientscha cun la direcziun dalla duana eis ei reussiu da slargar il spazi da localitads e d'affittar el plaun sut 3 ulteriuras stanzas, ina pli gronda ch'ei vegnida endrizzata sco stanza da conferenza e seminari e duas autras sco studios. Aschia eis ei era stau pusseivel da deponer meglier nos cudischs e da proteger els en scaffas e sin crunas.

6.8. Sco apparatusas vegn ins a numnar cunzun in neiv cundrez da projecziun microfilm che lubescha da leger e cheutras da proteger il questunari original dil Dicziunari.

6.9. Ei fuss empau sempel pil redactur partent da stabilir el suadont ina gliesta cumpleta dallas lavurs che fussen da far ed instradar ils proxims onns. Entginas miras, per part gia contonschidas, ein cuntenuidas en il capetel «Proprietads da retscherca per la fasa dils proxims 10 – 15 onns», formulada per mauns dalla SGG en las Annalas 97 (1984), 176. Ina gliesta d'auters giavischs sesanfla en possess dalla nova redacziun.

VII. Conclusiun

Aschia vonza ei al redactur partent nuot oter che da surdar cun satisfacziun e cuntentientscha la bitgetta a siu collega e successur, dr. Felix Giger, che surpren ella bein prepaus e zun motivaus. Agl engraziement ad el, als collaboraturs ed alla secretaria s'aschunta era gronda reconuschientscha alla suprastanza, cunzun a conrectur Gion Deplazes ed a Genoveva Seger-Arquisch che han accumpignau e susteniu mei e la cudria da redacziun duront biars onns cun quitau e capientscha.

Era alla Cumissiun filologica sut la tgira da dna. prof. Ricarda Liver hai jeu d'engraziar zun fetg. La presenza permanenta d'ina istanza scientifica cumeptenta e neutrala ei gest per in'ovra da liung cuoz da muntada.

Jeu hai era gradiu zun fetg la moda e maniera digna e biala, co il niev president dalla Società, rector dr. J. C. Arquint, ha fatg il piogn da scumiada.

Cuera, ils 25 da december 1988

Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Alexi Decurtins